

Úvod

V tomto textu se budu zabývat problematikou kostrových hrobů z doby popelnicových polí na území Moravy. Při psaní této práce jsem čerpal z článku Kostrové hroby z doby popelnicových polí na Moravě od Davida Parmy a Stanislava Stuchlíka. Jedná se o velmi zajímavé téma, jelikož sama skutečnost, že někteří jedinci byli v rámci popelnicových polí pohřbíváni odlišným způsobem než kremací, vyvolává množství otázek. Proč byl někdo pochován jiným způsobem? Kdo byli tito jedinci? Měl být tento způsob pohřbívání vyčleněn pouze pro některou skupinu populace? Pokud ano, tak pro jakou? Pro sociálně nejvyšší jedince nebo naopak? Na tyto otázky nejspíš nikdy nebudeme znát přesnou odpověď, ale můžeme se pokusit tyto otázky zodpovědět, jak nejlépe budeme moci.

Kostrové hroby na Moravě

Autoři článku zařadili do přehledu kostrových hrobů z území Moravy **pouze takové hroby, u kterých bylo zřejmé, že hrobová jáma byla určena k deponování lidského těla a obsahovala jasně datovatelné artefakty**. Do tohoto přehledu tedy nebyly zahrnuty kostrové pohřby v sídlištních objektech, až na jeden případ, kdy byl pohřeb uložený v sídlištním objektu mimo sídliště a tento objekt byl vyhlouben právě za účelem pochování jedince. Celkem bylo do přehledu zařazeno 16 kostrových hrobů z 10 lokalit.

Mladší doba bronzová

Mladší době bronzové v tomto přehledu připadá **9 hrobů, z toho byly 3 určeny jako ženské a 3 jako dětské**. Hrobová výbava pochovaných jedinců nebyla nijak výrazně bohatá z pravidla obsahovala součásti kroje ve funkční poloze a několik keramických nádob.

Pozdní doba bronzová

Pro období pozdní doby bronzové je v přehledu zařazeno **7 hrobů. Antropologicky byly hroby určeny jako 2 ženské, 1 mužský a jeden dětský**. Zajímavé je, že kostrové hroby z pozdní doby bronzové se nachází pouze na jižní Moravě. Co se hrobového inventáře týče, je nejzajímavějším to, že v některých hrobech byly objeveny zlaté součásti kroje, což je považováno za cizí nebo také nomádský prvek.

Diskuze

Problém přichází v okamžiku, kdy chceme tyto hroby nějakým způsobem interpretovat. Autoři článku přeložili několik možností, jak lze na tyto pohřby nahlížet. První možností je, že se jedná o **pozůstatky pohřebiště ze starší fáze popelnicových polí**, v tomto případě by po zániku mohyl zůstal neporušený pouze hrob ve spodní části mohyly a ostatní, které byly v jejím plášti zmizely. V tomto případě můžeme z přehledu v článku pro tuto interpretaci shledávat vhodné takové hroby, které se nachází na pohřebišti nebo v jeho těsné blízkosti nebo jsou alespoň ve skupině. U hrobů na pohřebištích bychom mohli předpokládat tradici spojenou s místem pohřbívání a že popelnicové pohřebiště zde vzniklo právě proto, že se zde dříve pohřbívalo už dříve. Problém u této interpretace spočívá v tom, že nám tento jev vysvětluje pouze pro období mladší doby bronzové. Takže pro tuto interpretaci můžeme

shledávat za vhodné příklady hrob z Rajhradic a Hoštic. Jako další možnou interpretaci autoři článku uvedli, že by se mohlo jednat o **návaznost na birituální pohřebiště ze střední doby bronzové**. Z logiky věci by se mohlo zdát, že tato možnost by mohla být pravděpodobná, ne všechny komunity museli přejít na výhradně žárový ritus a mohli si ponechat způsob pohřbívání od svých předků. Na druhou stranu jsou však kostrové hroby v takovém nepoměru k žárovým, že jsou to spíše naprosté výjimky, takže o nějaké tradici podle mě nemá smysl moc uvažovat. Zajímavou myšlenku autoři uvedli v případě **pohřbů se zlatými šperky, které nejsou prvkem místní materiální kultury a jedná se tedy o import, ať už přímo lidí nebo alespoň idejí**. V případě těchto hrobů se s interpretací autorů plně ztotožňuji, protože se materiálně jedná o cizí element, a **navíc byly tyto hroby umístěny osamoceně, ale v krajině s poměrně hustou sítí pohřebišť**, přepokládám tedy, že tito jedinci byli oddělení záměrně. **Autoři článku se také vymezili proti interpretaci jako elitních pohřbů**, protože **při kremaci dojde k selekci hrobového inventáře** při kremaci samotné a poté taky při umísťování kremace do urny, nelze tedy srovnávat bohatost kostrových hrobů a kremací. Dalším problémem je fakt, že ze současného pohledu nejsme schopni objektivně posoudit bohatost pohřbu, to že se nám z našeho pohledu zdá, že je nějaký hrob bohatý nebo elitní, nutně neznamená, že to tak vnímali i lidé, kteří v té době žili. Mohli mít úplně jinak nastavený systém hodnot, a to co se nám zdá jako bohatství, pro ně bohatstvím být nemuselo. Jako dalším vysvětlením tohoto jevu, by se nabízel **vliv Hornoslezsko-Malopolské skupiny lužické kultury**, která je nejbližší oblastí kde se běžně pochovávalo kostrovým ritem. Bohužel pro uvažování o této interpretaci nám **chybí hroby právě v oblasti sousedící s touto skupinou**, kde by z logiky věci měl být vliv této skupiny největší. Poslední možnou interpretací je, že tento **způsob pohřbívání byl spojen s nějakým rituálem**. Tato interpretace může být také pravděpodobná. Lidé, kteří měli ve společnosti nějaký kultovní význam mohli být zcela jistě pochováni odlišným způsobem než ostatní. V tomto případě by ani nemusela hrát roli bohatost hrobového inventáře, ale samotný způsob, jakým byl jedinec pohřben. Dle mého názoru není hledání univerzálního a komplexního řešení této problematiky adekvátní, ale měl by se klást důraz na konkrétní případ a interpretovat ho nezávisle nebo alespoň v menších skupinách, protože i z přehledu uvedeném v článku si můžeme všimnout, že jednotlivé situace se od sebe většinou významně liší. **V podstatě jediným spojujícím prvkem je fakt, že jsou všechny hroby kostrové**, ale vše ostatní se v podstatě liší, ať už poloha, ve které byl zemřelý uložen, hrobový inventář, jestli se hrob nacházel v rámci pohřebiště či nikoliv nebo hrobová jáma samotná. Pro hroby ze starší doby bronzové bych se v případě Rajhradic a Hoštic přikláněl k interpretaci, že se jedná o pozůstatky mohylových pohřebišť. U zbytku hrobů z mladší doby bronzové je situace mnohem složitější, hroby z Blučiny, Ivaně a Ivanovic na Hané jsou totiž svým způsobem tak ojedinělé a zvláštní, že bych se přiklonil k rituální interpretační rovině. Poslední zbývající hrob z mladší doby bronzové je dětský osamocený hrob a v tomto případě jsou interpretační možnosti naopak velmi široké. Co se hrobů z pozdní doby bronzové týče, tak se přikláním interpretaci, že se jedná alespoň v některých případech o **import idejí nebo přímo osob nomádské kultury**, konkrétně hrob z Brna Líšně a hroby z Žuráně, které spojuje **výskyt zlatých šperků**. Zbývající dva hroby z pozdní doby bronzové už ale zlaté šperky neobsahují, to však nutně nemusí znamenat, že pochované osoby nebyly součástí této nomádské kultury nebo se také mohlo jednat, a to platí i pro mladší dobu bronzovou, o „**nouzové**“ **pohřbení**, kdy zkrátka nebyla možnost zemřelého spálit.

Závěr

Závěrem by bylo třeba říct, že problematika kostrových hrobů z doby popelnicových polí je velmi složitá a velmi těžko se dá odpovědět na otázky, které vyvolává. Problémem zůstává jak poměrně malý počet kostrových hrobů na území Moravy, tak hledání podobností v jednotlivých situacích. Autoři článku

vytvořili vynikající přehledovou studii a nabídli několik adekvátních interpretačních teorií, problémem však je, že nemůžeme ověřit jejich správnost a zbývá nám pouze jim věřit nebo ne.

Literatura:

Parma, D. - Stuchlík, S. 2017: Kostrové hroby z doby popelnicových polí na Moravě. Slovenská Archeológia, 65, 207-236.

Plesl, E. 1988: K otázce kostrových pohřbů v období popelnicových polí. In: Antropofagie a pohřební rítus doby bronzové. Brno 1988, 211 – 219.